తన స్త్రీయే ఇట్లా చేస్తేనా? తక్షణం వెళ్ళి దాని ప్రాణమైనా తీసేవాడు, తనైనా చచ్చేవాడు. అంతేకాని దాలయ్య పౌరుషం లేనట్టు ఇదేమిటి?

సేషయ్యకి పాలుపోలేదు.

దాలయ్య ఇంటిచూరు తాటాకు పీకి, పళ్లతో ముక్కల కింద కొరికి అవతల పారేస్తున్నాడు. మళ్ళీ కాసేపు తల గోక్కుంటున్నాడు. లోపల ఏ మాలోచిస్తున్నాడో, ఏ నిర్ణయాలకి వొచ్చాడో గాని, పైకి గంభీరంగా కనపడుతున్నాడు. ఆరాటపడ్డ మనస్సు ధీరోదాత్తంగా శాంతం వహించింది.

"ఏమంటావ్?" అన్నాడు సేషయ్య, వెళ్ళిపోవడానికి లేస్తూ.

దాలయ్య ఆకాశంలో నక్షత్రాల్ని పిచ్చిగా లెక్కబెడుతూ అన్నాడు:

"అనడానికేముంది? ఈ కరువు రోజుల్లో 'గింజలు మిగిలాయి' అంటానంతే!" ★

"వివాహిత"

ఏనాడూ లేంది ఆ వేళ ఉదయాన్నే కృష్ణప్రసాదు గత రోజు ఆంధ్రపత్రిక కొన్నాడు, హోటల్ నుంచి తిరిగొస్తూ.

ఏవో కొన్ని వార్తల్ని చదివాడు. తర్వాత రకరకాల ప్రకటనలు అతని దృష్టిపథాన్నాకర్షించకుండా వుండలేకపోయాయి. అందులో ముఖ్యమైంది నర్సాపూర్ వితంతు శరణాలయంవారి ప్రకటన.

అతన్ని ఒకవిధమైన జాలి ఆవహించింది. ఈ మగ వాళ్ళ స్వభావాన్నిచూస్తే అతనికే అసహ్యం వేసింది. రోజూ వృత్తి చేసుకునే వేశ్యల దగ్గరికి పోవడానికి సిగ్గు చెందని ఈ మనుషులు వితంతు వివాహాన్ని పాపం కింద నిషేధించారు. అలాంటి సంస్కారానికి దిగిన వ్యక్తుల్ని అసహ్యించుకున్నారు. ఎప్పటికీ వాళ్ళని అమర్యాదతో చూడ్డానికి ప్రయత్నిస్తారు.

ఇంకా ఏవో ఆలోచనలు అతని తలలో మెరిశాయి. వాటికో స్వరూపం ఇచ్చుకుందుకు ప్రయత్నించ సాగాడు.

చప్పున ప్రభావతి గుర్తుకు వచ్చింది. నాలుగేళ్ల తర్వాత మళ్ళీ ఈ వేళ తన మనోదృష్టిని పూర్తిగా లోబర్చుకుంది.

మొదటిసారి పరిచయం ఎప్పుడు ఏర్పడింది? తన హృదయంలో ఆమె ప్రతిబింబం ఎందుకిలా హత్తుకుపోయింది? అతనికే తెలియలేదు – ఎంతగా ఆలోచించినా.

♦ ♦ ♦

వాళ్ళు ఆవూరు వచ్చిన రెండు నెల్లకి తను జామ చెట్టు ఎక్కి కాయలు కోసుకుంటున్నాడు. ప్రభావతికి అప్పుడు పదకొండేళ్ళు. వీళ్ళింటి భాగాన్నే అద్దెకి తీసుకుని వున్నారు.

ప్రభావతికి నోరూర సాగింది. చాలాసేపు కళ్లు అప్పగించి చూసింది. కాని చివరికి అడుగలేదు కృష్ణప్రసాద్ ఇదంతా గమనించక పోలేదు. కాని అతనూ ఇవ్వడానికి ధైర్యం చెయ్యలేదు.

మర్నాడు ప్రభావతి తండ్రి – ఒక తహశీల్దారు – క్యాంప్‌నించి వచ్చి యిచ్చిన మిఠాయిని అరుగుమీద కుర్చీలో

కూచుని తినసాగింది. కృష్ణప్రసాద్ అవతల అరుగుమీద కూచుని చదువుకుంటున్నాడు. ఈవేళ అతను మళ్ళీ క్లిష్టపరిస్థితిలో పడ్డాడు. ప్రభావతి ఆలోచించి, ఒక ఉండ అతనికిచ్చింది, అతను వొద్దంటున్నా. తీసుకోక తప్పలేదు.

ఇలాంటి సంఘటనలే ఏవో వాళ్ల స్నేహానికీ, ప్రేమకీ కారణమయ్యాయి. అల్లా రెండేళ్ళు గడిచాయి.

ఒకరోజు సాయంత్రం చీకటి పడిందోలేదో ప్రభావతి తొరగావచ్చి, అతన్ని డాబామీదికి తీసుకుపోయింది.

"ఏమిటి సంగతి?"

ప్రభావతి, తన పెళ్ళి విషయమై తల్లి, తండ్రి మాటలాడుకున్నారనీ; తనకి అతన్నే తప్ప ఇతరుల్ని పెళ్ళాడే వుద్దేశం లేదనీ— రెండు రోజుల్లో పెళ్ళివారు చూపులకి వస్తారనీ, అతన్నేదో నిర్ణయించుకొని తక్షణం తేల్చమనీ అడిగింది.

అతనాలోచించి అన్నాడు:

"నేను నిన్ను మనసారా ప్రేమిస్తున్నానని, నీకు తెలుసును. ఇంక ఇంతగా ఎందుకు ప్రశ్నిస్తావో నాకు తెలియదు"

ప్రభావతి చెమ్మగిల్లిన కళ్లని తుడుచుకుని చేతిలో చెయ్యి వేయించుకుంది.

ఆరోజే అతనికి మరవరానిది. అదే తర్వాత అతని జీవితంలో కొంతమార్పు తెచ్చింది.

అల్లా ప్రతిజ్ఞ తీసుకున్న రెండు నెల్లకే ప్రభావతి తండ్రికి బదిలీ అయింది. తర్వాత ఏదో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడిచినా అంత ఎక్కువ అవకాశం లేకపోయింది వాళ్ల స్నేహానికి. తన వివాహం నిశ్చయమై తను ఏ పరిస్థితు

ల్లో లొంగిపోయిందీ తెలియబరుస్తూ, హృదయ భారాన్ని వ్యక్తీకరిస్తూ, ప్రభావతి రాసిన చివరి ఉత్తరం అతన్ని కదిపేసింది. వాళ్ళ వూరు వెళ్ళి ప్రభావతిని రహస్యంగా కలుసుకున్నాడు. ప్రభావతి విడిగా వున్న ఆ కొద్ది నెలల్లోనూ, ఎంతో విజ్ఞానాన్ని పెంపొందించుకున్నట్టు కనిపించింది. కృష్ణప్రసాద్ ఇతర మార్గాల్ని ఆలోచించి చెప్పాడు. కాని ఏవీ సాధ్యాలుగా కనిపించలేదు. చివరికి "సంసారనౌకని సంతోషంతో నడుపుకో" అని అశ్రుపూరిత నేత్రాలతోనే ఆశీర్వదించి, సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు. కాని హృదయాంతరాళాల్లో ప్రభావతి కూడా ఎంత బాధపడుతున్నదీ, అతనెరగంది కాదు. ఆడవాళ్ళలో కన్పించే గాంభీర్యం ఆమెలో గోచరించింది, అతని కప్పుడు.

◆ ◆ ◆

ఇన్నాళ్ళకి మళ్ళీ తన ఆలోచనల్ని దోచుకుంది ప్రభావతి. ఇప్పుడు సంతోషంగా వివాహ జీవితం గడుపుతూ వుంటుంది ఎవరన్నా పిల్లలు కలిగారేమో? భర్త పరీక్ష పాసై ఇంజనీరుగా వుండి వుంటాడు.

తర్వాత కృష్ణప్రసాద్‌కి కూడా వైరాగ్యం కలిగింది. తల్లి తండ్రులు పెళ్ళి విషయమై రెండు మూడుసార్లు హెచ్చరించినా అతను పెడచెవిని పెట్టాడు.

కాని వివాహం సంఘంలో కొంతవరకూ తప్పనిసరిగా కనిపించింది. పైగా ఈ మధ్య వొత్తిడి కూడా ఎక్కువైంది. జీవితంలో అశాంతి ఎక్కువ కాసాగింది. అంచేత అంగీకరిద్దామా? అనుకుంటున్నాడు. బి.ఏ., చదివినా ఉద్యోగం

చెయ్యటం లేదు; చేద్దామనే కోరికా లేదు.

తండ్రి చనిపోవడంతో ఇంటిభారం నెత్తిమీద పడింది, తల్లి పెళ్ళి చేసుకోమని పోరసాగింది. విధిగా నౌకరీ వెతుక్కోవలసి వచ్చింది.

ఇంటిలో చెప్పకుండా కృష్ణప్రసాద్ నర్సాపురం వెళ్ళాడు. అక్కడ మేనేజరుతో తన ఆశయం చెప్పి పిల్లల్ని చూసి ఏదో వొక వివాహం చేసుకొందామని ఉద్దేశ పడ్డాడు. అల్లా అయితే తల్లి కోరికా తీరుతుంది. తన ఈ సంస్కారం వల్ల కొంత అశాంతీ తగ్గుతుంది.

మేనేజరు చిన్న వుపన్యాసం ఇచ్చాడు. తమ సంఘ ఆశయాన్ని గురించీ, నేటి యువకుల సంకుచిత బుద్ధుల్ని గురించీ, ఇతనిలాంటి కొందరు సాహసవంతుల్ని గురించీని. కృష్ణప్రసాద్‌కి అది అతను సర్వసాధారణంగా ఇచ్చే వుపన్యాసంలా కనిపించింది.

తర్వాత లిస్టును గురించి చెప్పాడు. ఇంటిలో అట్టే సంఘర్షణ రాకుండా, తన కులంవాళ్ళనే ఎంచుకుందామనుకున్నాడు కృష్ణప్రసాద్— తన సంస్కార భావాలకు పరిమితుల నేర్పరుస్తున్నందుకు చింతిస్తూ. మేనేజర్ కూడావచ్చి అందరినీ చూపించాడు. అతన్ని ఆశ్చర్యంతో ముంచెత్తేలా ఆ చివరి అమ్మాయి ఎవరు? అతన్ని చూడగానే ఎందుకలా నీరవుతుంది? చివరికి పారిపోయింది కూడా! మేనేజరు "సిగ్గు పడుతోంది, ఆ అమ్మాయి" అన్నాడు.

కాని ప్రభావతా? ఆమెకీ దురవస్థ ఎందుకు వచ్చింది? అట్లాంటి పేరు మేనేజరు చెప్పలేదే? ఎంత ఆలోచించినా అత

నికి తెగలేదు.

అవతలకి వచ్చాక మేనేజర్ని అడిగాడు ఆమెని కల్సుకోనిమ్మని.

మేనేజరు సిగ్గుతో పారిపోయిందనుకున్న అమ్మాయి గదిలో వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది. ఎవరడిగినా చెప్పదు.

ప్రభావతి మాత్రం అతన్ని కల్సుకుందుకు ఇష్టపడలేదు.

కృష్ణప్రసాద్ పూర్వ చరిత్ర అంతా చెప్పి తనే ఆమె గదికి పోయాడు. కాని ప్రభావతి సరిగా మాట్లాడ లేదు. భర్త చనిపోయాడనీ, తల్లీ, తండ్రి పునర్వివాహానికి వొప్పుకోలేదనీ; మేనమామే స్వంత బాధ్యతమీద ఇక్కడకు పంపాడనీ చెప్పింది

మర్నాడు పెళ్ళి జరగడానికి అక్కడే ఏర్పాటు జరుగుతుందని చెప్పి కృష్ణప్రసాద్ తన గదికి పోయాడు. అతన్ని ఆశ్చర్యం, విషాదం అన్నీ బాధపెట్ట సాగాయి. అంతులేని సముద్రం మధ్య ఈదుతూన్న వాడిలా వుంది అతని పని.

మర్నాడు ఉదయం ప్రభావతి గదిలో ప్రభావతిలేదు; పెట్టెలేదు. ఎవర్నడిగినా ఎవరికీ తెలియదన్నారు. ఊరంతా వెతికించి, మేనేజరు 'తన విచారాన్ని' తెలియజేశాడు.

కృష్ణప్రసాద్ ఆమె మేనమామ ఎడ్రస్ తీసుకుని అక్కడికి వెళ్ళాడు. ప్రభావతి యిల్లా ఎందుకు వెళ్ళిపోవాలో అతనికి ఎంత ఆలోచించినా అర్థం కాలేదు. తన్ని పెళ్ళిచేసుకుందుకు ఇష్టంలేదా! అది తనకు ఎందుకో తెలియ చెయ్యకూడదూ?

మేనమామ అతన్ని ఆదరించాడు. ప్రభావతి అక్కడే

వుంది. ప్రభావతిని సముదాయించాడు.

వారం రోజుల్లో, ఆయన అధ్వర్యాన్నే వాళ్ళకి సంస్కార వివాహం జరిగింది

కాని ఆ రాత్రి ప్రభావతి అతని చేత చేతిలో చెయ్యి వేయించుకొన్న విషయం ఎవ్వరికీ తెలియదు ఆమెకీ, అతనికీ తప్ప. ఆనాడే ఆమె వివాహిత!

సన్నజాజి మొక్క వాసనల్ని మోసుకొచ్చి, పెళ్లిపరివళాల్తో కలుపుతున్న గాలి 'నాకుకూడ తెలుసు' అనుకుంది.

★

సమస్య తీరింది!

"మీ పేరేనా సుకుమార్?" అన్నాడు, కళ్ళజోడు పైనించి అతన్ని చూస్తూ, లోపలప్రవేశిస్తున్న ఒకముసలాయన.

అంతవరకు కిటికీలో కూచుని, వొదుల్తున్న నీలిపొగ ల్లోంచి, నీలాకాశాన్ని చూస్తో, స్వాప్నిక జగత్తుల్లో ఊహా విమానాలపై పయనిస్తున్న సుకుమార్ ఉలిక్కిపడిలేచి, సిగరెట్ ఆర్పి పారేసి, "రండిసార్! నమస్తే నాపేరే!" అన్నాడు.

ఆయన నిలబడ లేనట్టుగా ఈజీచైర్‌ని ఆక్రమించేడు.

సుకుమార్ నుంచునే వున్నాడు.

"కూచోండి. మీతో ఒక అర్జంట్ విషయం మాట్లాడదామని వొచ్చాను. కొంచెం సావకాశంగా వినాలి" అన్నాడాయన, ఒక పొడి దగ్గు దగ్గి.

ఏమీ అర్థంకాక సుకుమార్ శక్తిహీనుడిలా కూచున్నాడు "చెప్పండి" అంటూ.